

واکاوی تحلیلی جایگاه کار و تلاش از منظر نهج البلاغه

محمد مهدی کریمی نیا^۱، ناهید سلمانی^۲، مجتبی انصاری مقدم^۳

^۱ استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم (نویسنده مسئول)

^۲ سطح دو (کارشناسی) رشته فقه و اصول، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س)، شهر کربلا، پژوهشگر و مدیر عامل مؤسسه قرآنی دار التحفیظ سرپل ذهاب

^۳ دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه میبد، مدرس دانشگاه

چکیده

حضرت امیرمومنان علی علیه السلام ضمن دفاع از اصول و موازین دین مبین اسلام از کار و تلاش در مسیر احیا و آبادانی جامعه دریغ نکرد و مزارع و باغ‌های متعددی را احیا و آباد کرد. در مدت خلافت خویش نیز از کار غافل نگشت. در طول حیات خود اثری گران بها به نام «نهج البلاغه» را به یادگار گذاشت. در این اثر جاویدان بسیاری از آموزه‌های الهی، سیاسی، مذهبی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... آمده است. براساس نامه ۵۳ نهج البلاغه امام پارسایان علی علیه السلام، در آغازین روزهای حکومت خود، برای اصلاح امور امت، تحریف‌های حاکمان را نشانه گرفت و کمر به اصلاح آن بست. امام علی(ع) در این باره خدایش را این گونه خطاب می‌کند: "اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافِسَةً فِي سُلْطَانٍ وَلَا التَّمَّاسَ شَيْءٍ مِنْ فُضُولِ الْحُطَامِ، وَلَكِنْ لِنَرِدَ الْمَعَالِمَ مِنْ دِينِكَ وَ نَظْهَرِ الْإِصْلَاحَ فِي بِلَادِكَ، فَيَأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكَ وَ تَقَامَ الْمُعْطَلَةُ مِنْ حُدُودِكَ". (دشتی، ۱۳۷۹، خطبه ۱۳۱) «پروردگارا، تو می‌دانی که آنچه ما کردیم، برای تصاحب سلطنت نبود بلکه به خاطر آن بود که نشانه‌های از بین رفته دینت را بازگردانیم تا بندگان ستم‌دیده‌ات، امان یابند و قوانین و مقرراتی که به دست فراموشی سپرده شده بود، بار دیگر عملی گردد». آنگاه بود که رشد و شکوفایی اقتصاد جامعه، هدف سیاست‌های اقتصادی امام علی(ع) قرار گرفت و حتی فرزندان را سفارش کرد: «پس سخت بکوش و گنجور دیگران مشو». علی(ع)، برای برپایی عدالت و تأمین نیازهای اساسی مردم، افزایش رفاه و درآمدهای عمومی را وجهه همت خود ساخت و مردم را به کار تشویق کرد: «خردمند به کار خویش تکیه می‌کند». امام متقیان، از اینکه مبدا چهره افراد جامعه به سیاهی فقر و تكدی گری، آلوده شود، آنها را به کار و تلاش دعوت می‌کند و می‌فرماید: «نعمت اندکی از جانب خدا، بزرگتر از چیزی است که در نظر بندگان فراوان جلوه می‌کند». همچنین، مردم را از اینکه دست به سوی دیگران دراز کنند، برحذر می‌کند و می‌فرماید: «چه زشت است، فروتنی هنگام نیازمندی و درشتی به وقت بی‌نیازی». حضرت علی علیه السلام، تلاش برای کسب درآمد را وظیفه اصلی بنی آدم، دانسته و می‌فرماید: «زندگی شهروندان سه بخش است، بخشی برای مناجات با خالق خود، بخشی در پی کسب درآمد و بخش دیگر برای تفریح و سرگرمی» ولی از سوی دیگر، فرزندان و همه شهروندان جامعه اسلامی را به رسیدگی در احوال هموعان سفارش کرده و وصیت می‌کند: «فرزندم، غنیمت دان، که در حال بی‌نیازیت از تو وام خواهند تا در روز تنگدستی بپردازند... که هر کار نیکویتی را ده برابر به شمار آرند». امیرالمومنین(ع) خود نیز، حتی زمانی که زمام حاکمیت را دست گرفت، همچنان کار می‌کرد، زمین شخم می‌زد و به زراعت می‌پرداخت.

واژه‌های کلیدی: کار، بیکاری، کارهای شایسته، کارهای ناشایست، تلاش